

RAVATTULAN RISTIMÄKI

**Monipuolinen
muinaisjäännöskohde
Aurajoen varrella**

JUHA RUOHONEN

Arkeologi

15.2.2023

Turun yliopisto
University of Turku

Arkeologia
Turun yliopisto

Ainutlaatuinen Ravattula

Suomen vanhin tiedossa oleva kirkon paikka

- Sijaitsee Kaarinan Ravattulan kylässä, Aurajoen varrella, noin 4 km etäisyydellä Turun tuomiokirkosta
- Paikkaa tutkittu allekirjoittaneen toimesta arkeologisin menetelmin v:sta 2010 lähtien, kirkko todettiin 2013, kaivaukset jatkuivat vuoteen 2016 asti
- Ympäristöä tutkittu v:teen 2021 asti
- Alueelta kerätyn aineiston tutkimusta jatketaan edelleen
 - > ei projektirahaa, tehdään muun työn ohella ja vapaaehtoisvoimin
- Ympäristössä runsaasti muita muinaisjäännöksiä kivikaudelta historialliselle ajalle, lähes 5000 vuoden ajalta!

Kaarinan pitäjä mainitaan 1. kerran v. 1309

Ravattulan kylä v. 1378

**Ravattulan Ristimäki karttoihin vasta 1900-l
alussa, vaikka kyseessä on keskiaikainen nimi**

**Paikan nimi johtuu mäellä keskiajalla olleesta
muistorivististä**

**Lähes joen vastakkaisella puolella on Kuralan
Ristimäki, joka usein sekoitetaan Ravattulaan.
Kyseessä kuitenkin kaksi eri paikkaa.**

**Ei lainkaan aikaisempia havaintoja, tarinoita
tms tietoja (nimeä lukuun ottamatta) ennen
arkeologisten tutkimusten aloittamista.**

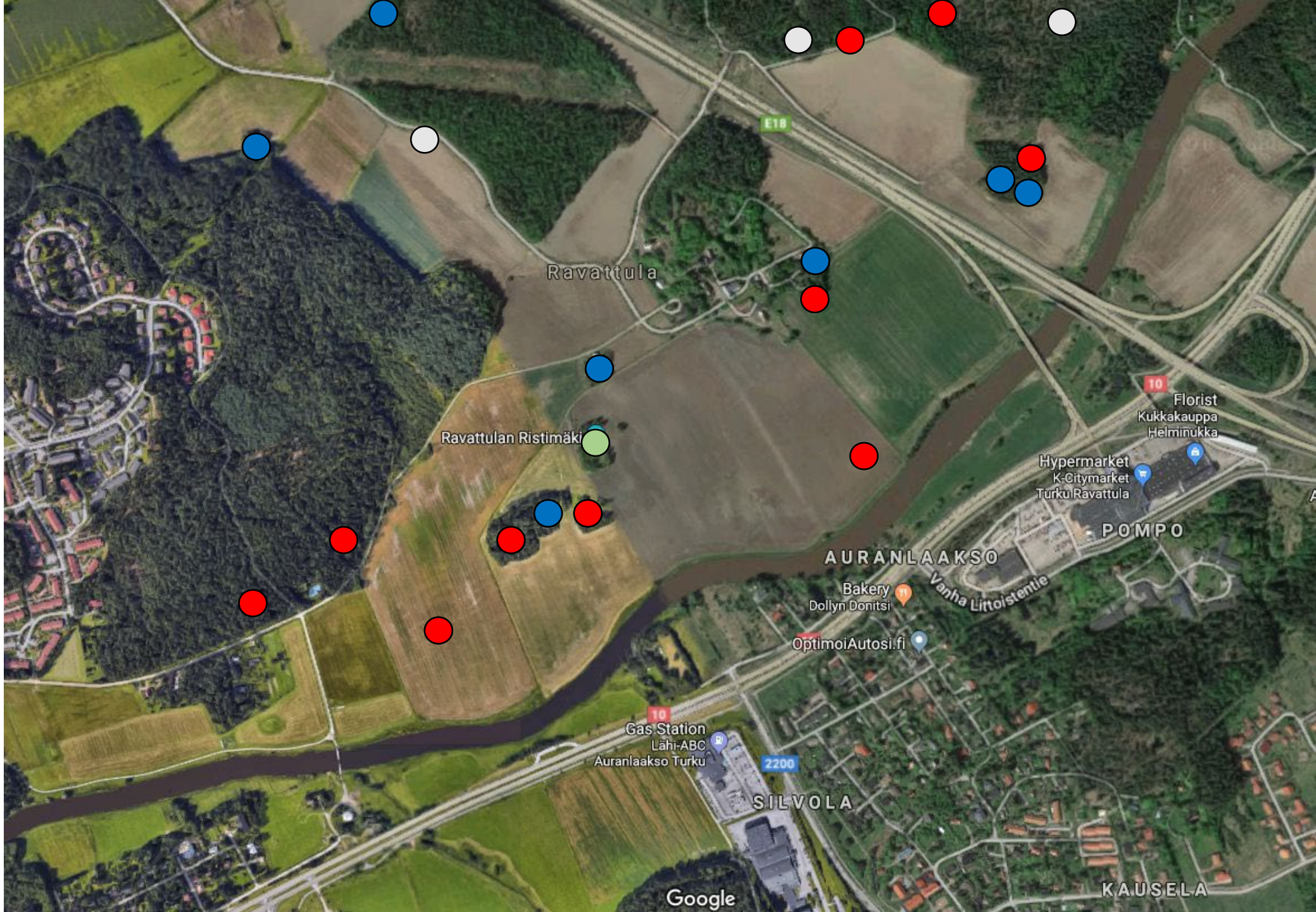

Ravattula

Ravattulan Ristimäki

AURANLAAKSO

POMPO

SILVOLA

KAUSELA

Gas Station
Lähi-ABC
Auranlaakso Turku

Bakery
Dollyn Donitsi

OptimoiAutosi.fi

Hypermarket
K-Citymarket
Turku Ravattula

Florist
Kukkakauppa
Helminukka

Google

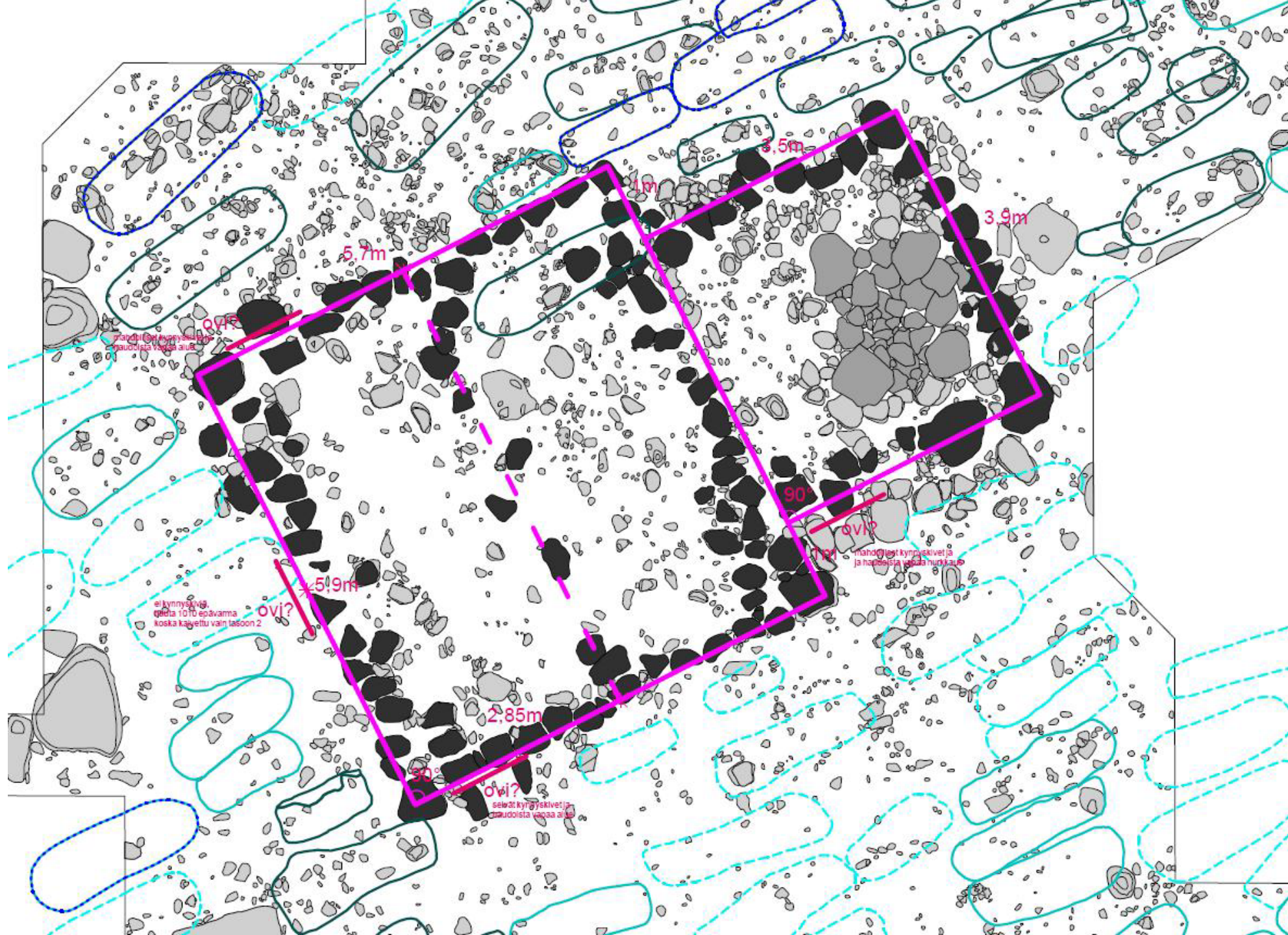
Ravattulan alueelta tunnetaan muinaisjäännöksiä runsaasti:

- *Kivikautisia asuinpaikkoja*
- *Pronssikauden röykkiöitä (hiidenkiukaita) 2 kpl*
- *Rautakauden hautaröykkiöitä 4 kohteesta*
- *Kuppikiviä ja -kallioita 8 kpl*
- *Viikinkiajan asuinpaikkoja ja löytöalueita 3 kpl*
- *1000-luvun alun raha-aarten löytöpaikka*
- *Pengerretty tie 1700-luvulta*

- *Ristiretkiaikainen/varhaiskeskiaikainen ruumiskalmisto/kirkkoma*
- *Kirkkorakennuksen perustus*
- *Kirkkomaata rajaava aita*

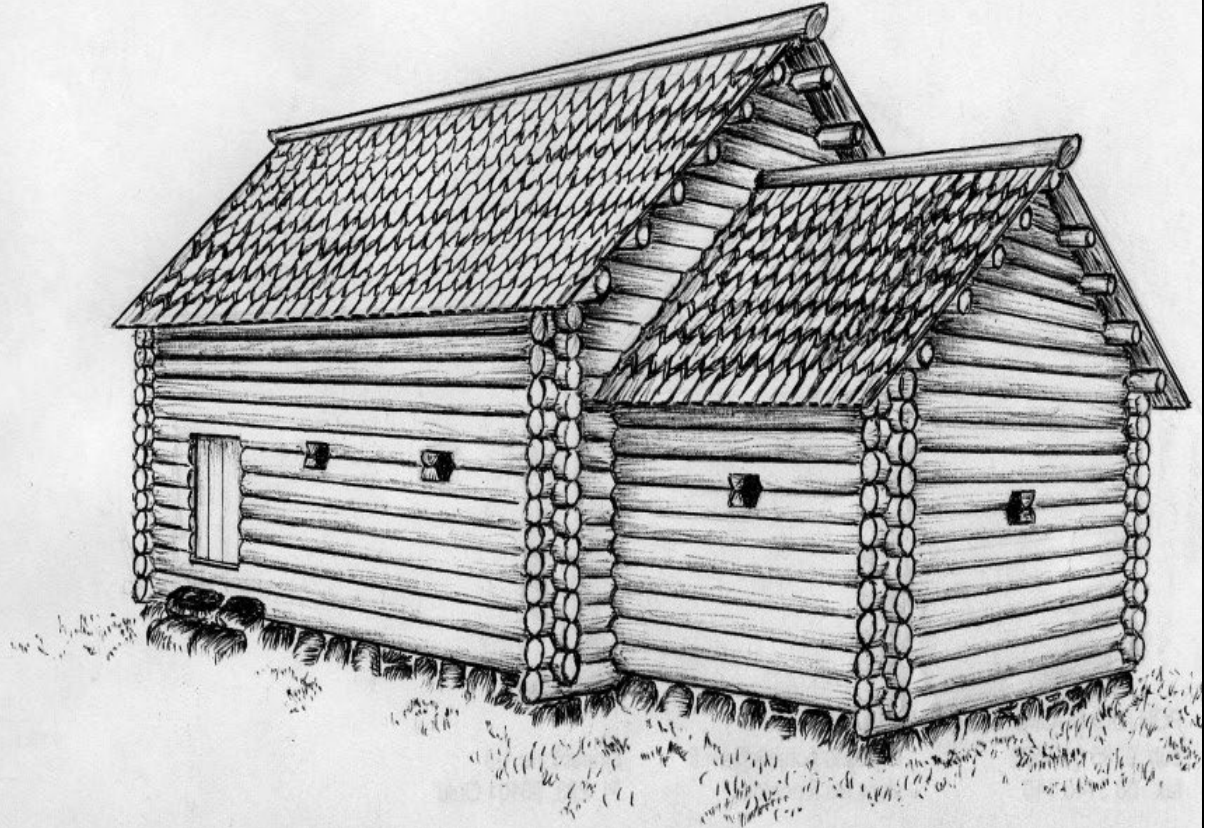

- Luonnonkivistä rakennettu kivijalka
- Hirsirakenteinen rakennus
- Rakennuksessa ei ole ollut tiiltä, laastia tai ikkunalasia (tunnetaan Suomesta vasta 1200-l lopulta)

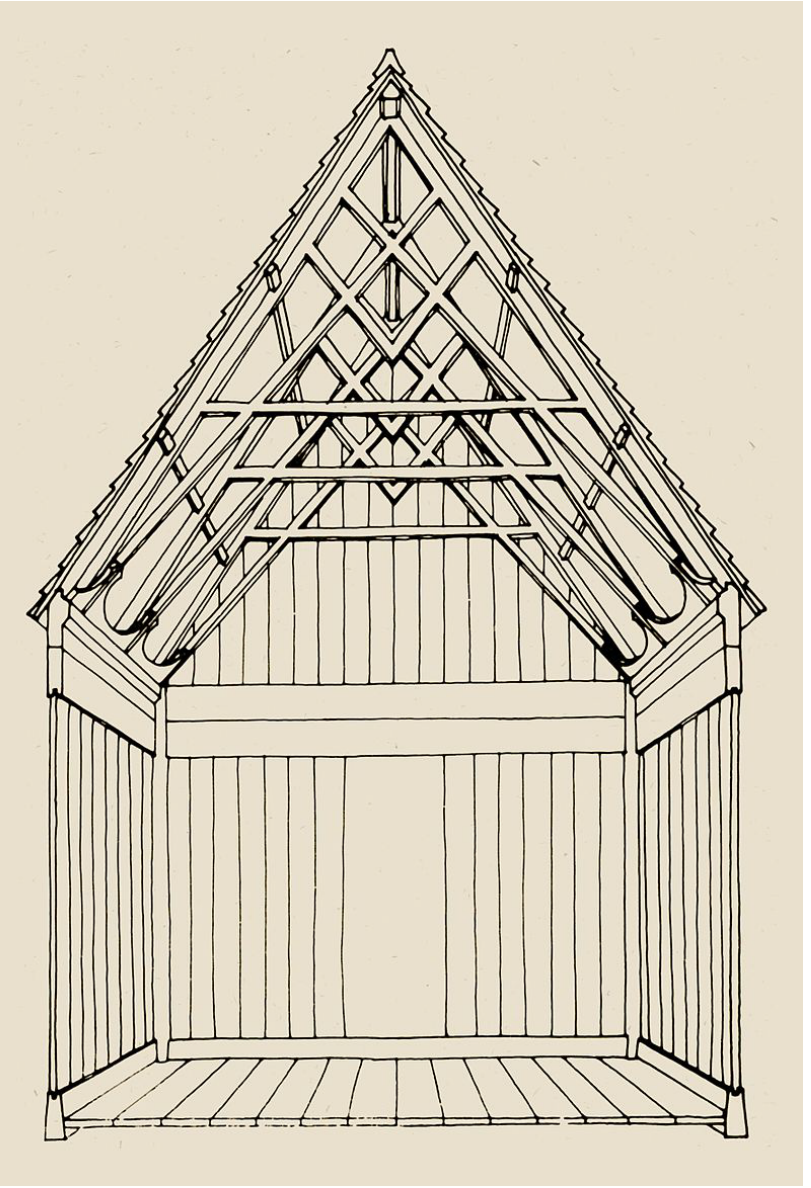
Kuorin kivirakenne, muistoristin perustus alttarin paikalla

*Kaarina Ravattula
muinaisen kirkon ulkoasu
kaivauslöytöjen perusteella hahmoteltu*

*Seppo Latvala
2017*

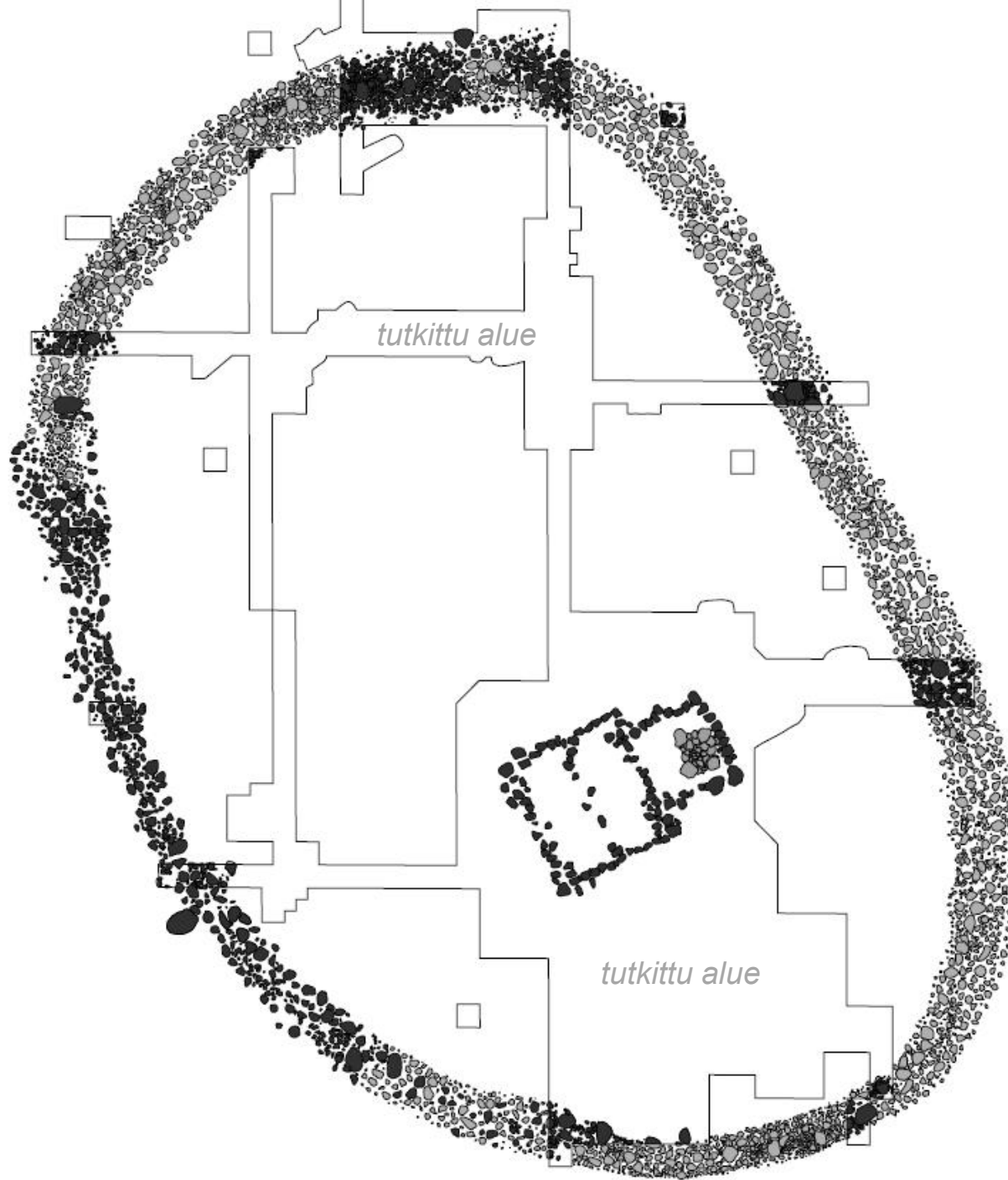
2017

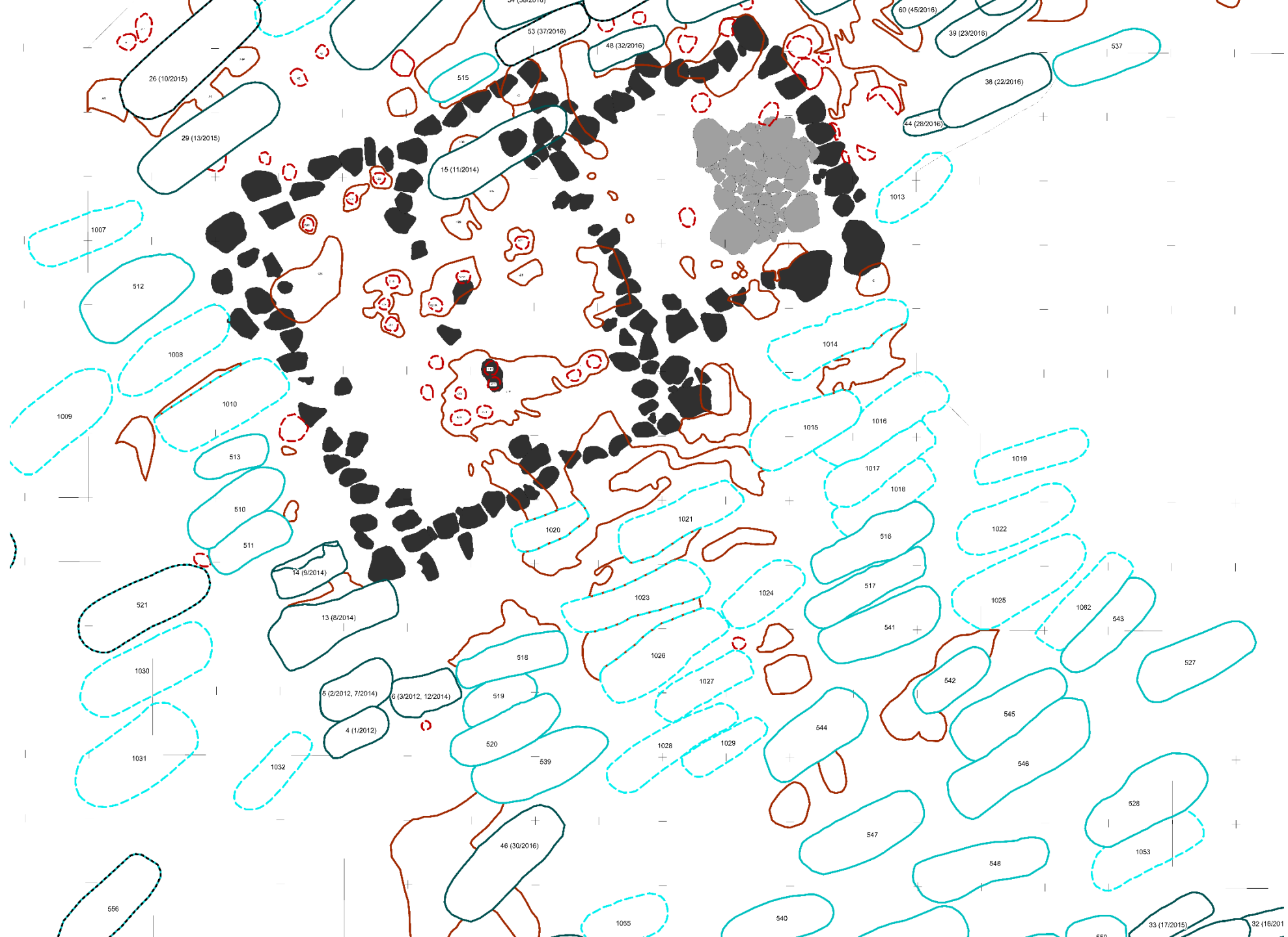

Kirkkomaata
ympäröi aidan
perustus

Rajaa noin 1300
m² alueen

Alueen sisällä noin
400 hautaa

35

23

Hampaiden strontiumpitoisuudet kertovat yksilöiden liikkuvuudesta menneisyydessä

23.02.2022 **MEDIATIEDOTE** | UUTINEN

f

🐦

in

🔗

Kansainvälinen tutkijaryhmä on selvittänyt Kaarinaan Ravattulan Ristimäelle Suomen vanhimman tunnetun kirkon alueelle 1100-luvun lopulla ja 1200-luvun alussa haudattujen vainajien alkuperää ja muuttoliikettä. Tutkimus toteutettiin tarkastelemalla

*Luonnos: Riitta...
Kuva: ...*

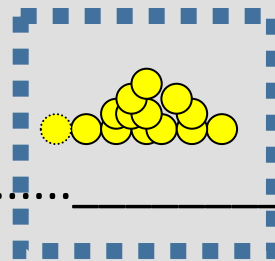

Radiohiiliajoitukset ja raha-ajotukset

Rahat kirkossa

Kirkko (radiohiili)

Haudat (radiohiili)

1050 1100 1150 1200 1250

Ravattulan Ristimäen kirkkojäännös

- Ensimmäinen ja ainoa tähän mennessä löytynyt, tunnettua seurakuntajärjestelmää edeltävä kirkollinen rakennus Suomessa
- Ajoittuu Suomen lähetyskaudelle
- Hautaaminen on paikalle aloitettu viimeistään 1100-luvun alkupuolella
- Laaja kalmisto ja kirkkomaa ympärillä, mäellä noin 400 ruumishautaa. Näistä 61 on saatu tutkittua
- Kirkko rakennettu mahd. 1170-luvulla, jää tod.näk. pois käytöstä 1230-luvulla

Kyseessä oli paikallistason kirkkorakennus (seutukirkko t. paikalliskirkko) ennen pitäjänseurakuntien järjestäytymistä Suomessa.

Kalmistoa käyttänyt yhteisö koostui noin 15 talon väestä.

Yhteisö koostui 5 myöhemmästä historiallisen ajan kylän alueesta, jotka sijaitsivat Aurajoen molemmin puolin (Ravattula, Kurala, Kausela, Littoinen ja Haaga).

Kirkkoa käyttänyt yhteisö oli samalta maantieteelliseltä alueelta.

Ravattulan Ristimäen kirkkojäännöksen perusteella

- Suomessa oli pienten kirkkojen verkosto, ”varhaisseurakunnat”, jo lähetyskaudella 1150-luvun jälkeen
- Ravattulan kirkko hylätään, kun ”nykyinen” seurakuntajärjestelmä perustetaan 1220- tai 1230-luvulla (samaa ajankohtaan kuuluu piispanistuimen siirto Nousiaisista Koroisiin)
- Pienet 5-15 kylän muodostamat paikallisseurakunnat yhdistyvät isommiksi kokonaisuuksiksi, pitäjänseurakunniksi, joissa jopa 50-70 kylää
- Ravattulan kirkollinen toiminta keskitetään Nummen kylään Kaarinan seurakunnan kirkkoon

Kristinuskon tulo:

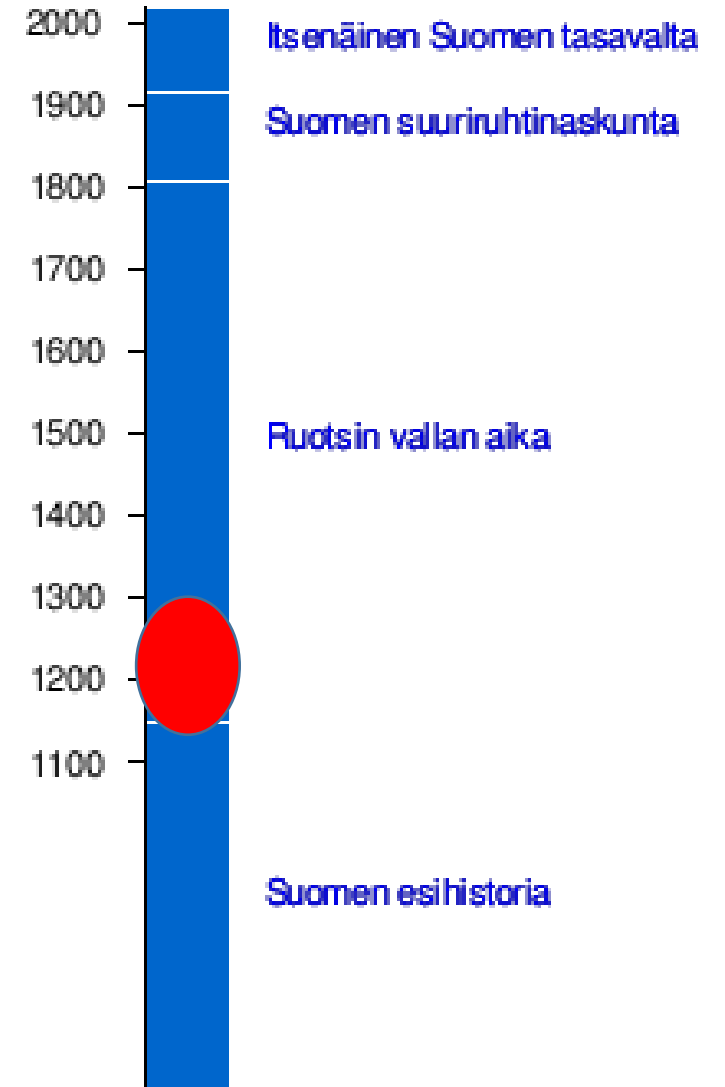
- **tutustumisvaihe n. 900-1000 jKr.**
- **lähetysvaihe n. 1000-1100 jKr.**
- **omaksumisvaihe n. 1100-1200 jKr.**

Kirkollinen järjestäytyminen:

- **varhaisseurakunnat n. 1150-1225**
- **pitäjänseurakunnat n. 1225-1300**
- **seurakuntaverkoston tiivistyminen 1300-1400**
- **"kivikirkkovaihe" 1400-1550**

Kirkollinen hallinto:

- **lähetyspiispa n. 1150-1245**
- **Suomen (myöh. Turun) hiippakunta n. 1245-**

TULOSSA UUSI MUINAISPUKU

– Ravattulan puku edustaa muotia rautakauden ja keskiajan taitteesta

JAANA RIIKONEN

Kaarinassa sijaitseva Ravattulan Ristimäki on tunnettu Suomen vanhimpana kirkonpaikkana, ja mäenkumpareella on myös laaja, useita ruumiskalmuuden marrjärjestetyssä paljastettiin -hanke. Hanh Veronika Pa: tutkielman t

Monessa Ristimäen hauttiilit, spiraalikoristeet ja kiinnittiminä olleet soljet c keltaisia luvun tunnetaan er rsinai-Suomer ista kalmistoista rustuva pukure i siten paljon j ja, eikä se toisi e i uutta pukuh ieksi yksi Risti nttätyöpäivinä sieälei taketiilit

Muinaispuku on arkeologisen vaatekokonaisuuden tieteellinen ennallistus (rekonstruktio)

Tähän mennessä laadittu 10 erilaista muinaispukua rautakauden lopulta tai varhaiskeskiajalta 1000-1300-luvuilta

- Tunnetuin on Euran muinaispuku

Ravattulan puku on Suomen 10. muinaispuku

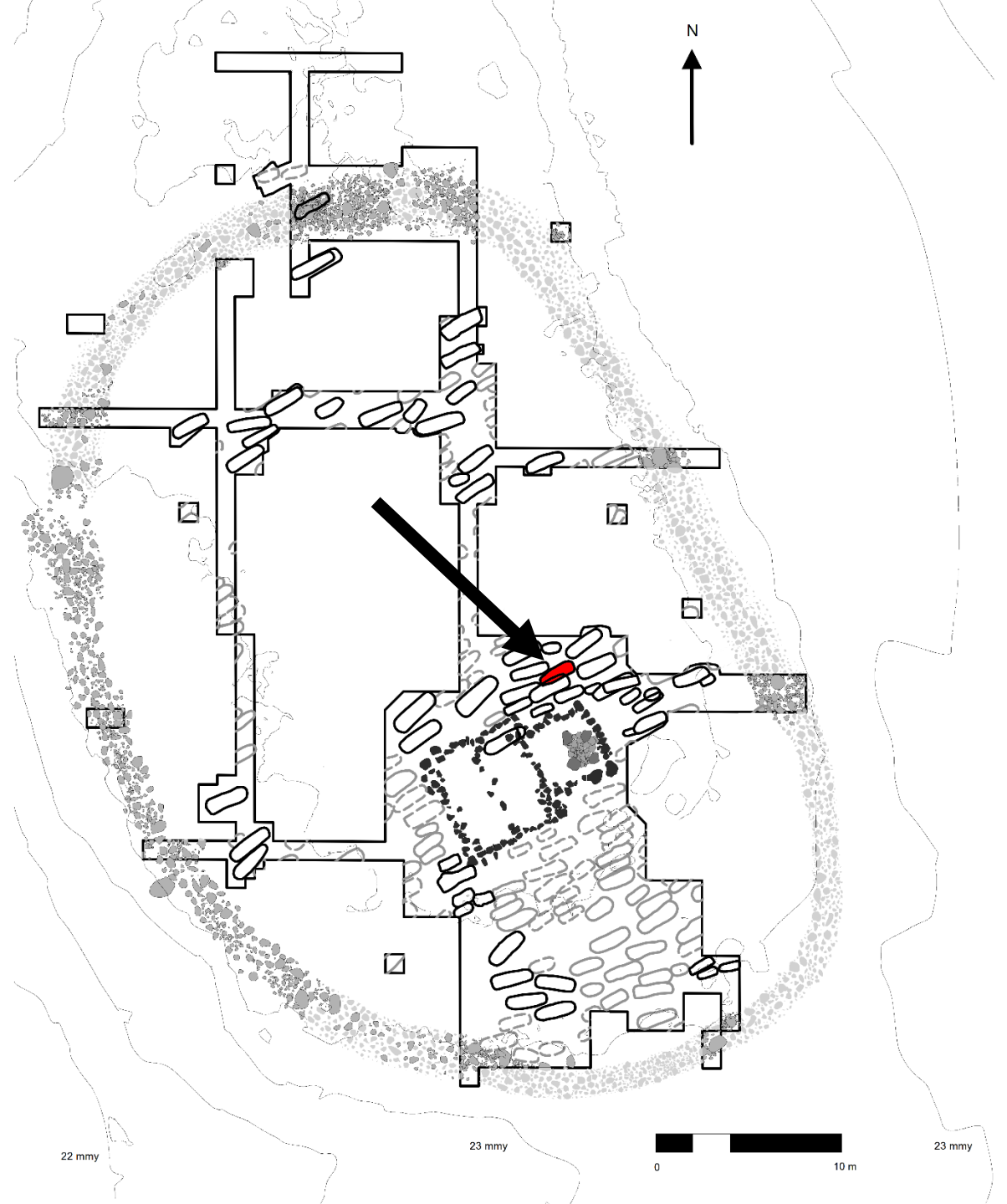
Ainoa 2000-luvulla laadittu muinaispuku

Kyseessä on Kaarinan toinen muinaispuku – aiemmin Kaarinan muinaispuku Kirkkomäen löytöihin perustuen (Katariinan kirkkomaan lähellä nykyisessä Turussa). Kaarina on Suomen ainoa kunta, josta on kaksi muinaispukua

Perustuu Ravattulan Ristimäen vuonna 2016 tutkittuun hautaan 41/2016

RAVATTULAN MUINAISPUKU

RAVATTULAN MUINAISPUKU

Pukuun pohjautuva hauta kaivettiin esiin
Ristimäeltä v. 2016 lokakuussa

Nostettiin osissa ylös ja pakastettiin -21 c

Tutkittu laboratoriossa v. 2018 (tekstiiliarkeologi
Jaana Riikonen)

Muinaispukua ryhdyttiin tekemään 2018

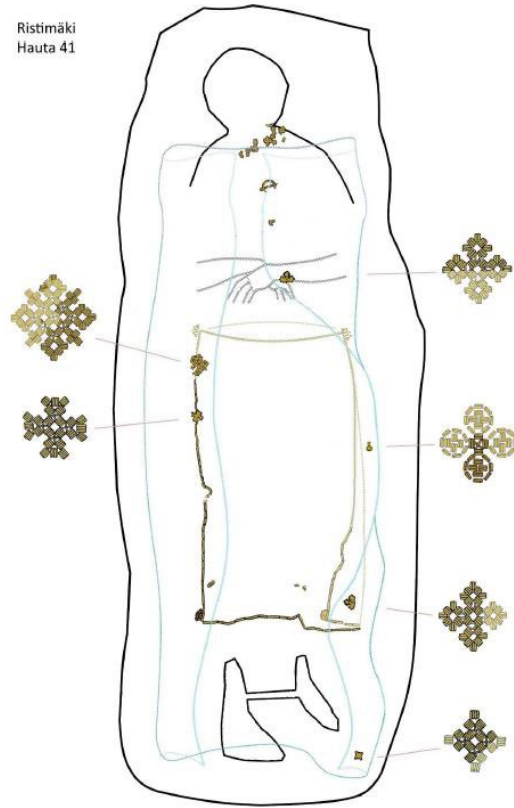
Rahaa ei anomuksista huolimatta saatu mistään,
hanketta ryhdyttiin edistämään vapaaehtoisvoimin

Julkistus 2021 syksyllä Kuralassa

RAVATTULAN MUINAISPUKU

Ristimäki
Hauta 41

Kuva 14. Haudan 41 spiraalien
sijoittuminen ja suuntaa-antava
vitän asettuminen.

RAVATTULAN MUINAISPUKU

Ainutlaatuinen puku rautakauden ja keskiajan murroskaudelta

Ajoittuu 1200-luvun alkuun

Asukokonaisuudessa sekä rautakauden että keskiajan vaatemuotia:

- Esiliina, viitta ja ohimokoristeet rautakaudelta
- Hame ja sukat (Suomen vanhimmat kangassukat) keskiajan muotia
- Vain yksi koru, hopeinen solki

Muinaispukuja tehty kolme värjäykseltään erilaista versiota, kaikki yksityisomistuksessa

TULOSSA KIRJA:

Ravattulan muinaispuku. Tutkimukset ja valmistusohjeet

- 260 sivuinen kovakantinen tieto- ja ohjeteos
- Laajasti kuvitettu valokuvien ja ohjepiirroksin
- Noin 90 sivua tietoa paikasta ja muinaispukuhaudasta
- Noin 100 sivua ohjeita
- With English summary and figure captions
- Tehty vapaaehtoisvoimin vuodesta 2021
- Ilmestyy huhtikuussa 2023 (voi varata ennakkoon, ei sitoutumista)
- Hinta-arvio 35-40 e / kirja

RAVATTULAN MUINAISPUKU

Tutkimukset ja valmistusohjeet

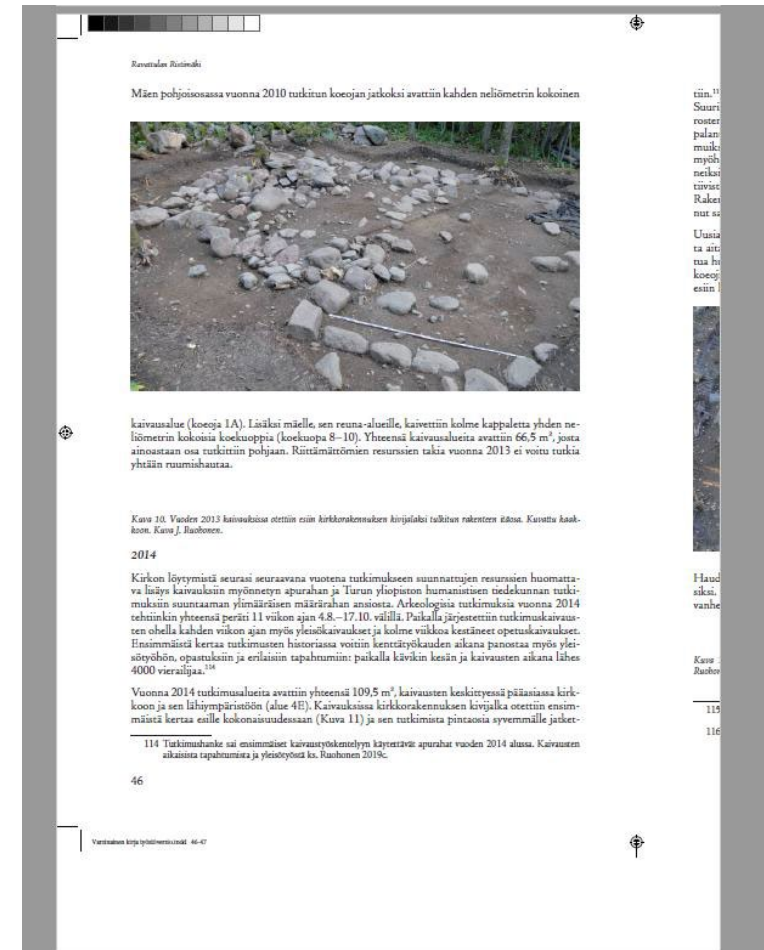
SUOMEN MUINAISUTKIMUKSEN TUKEI RY
2022

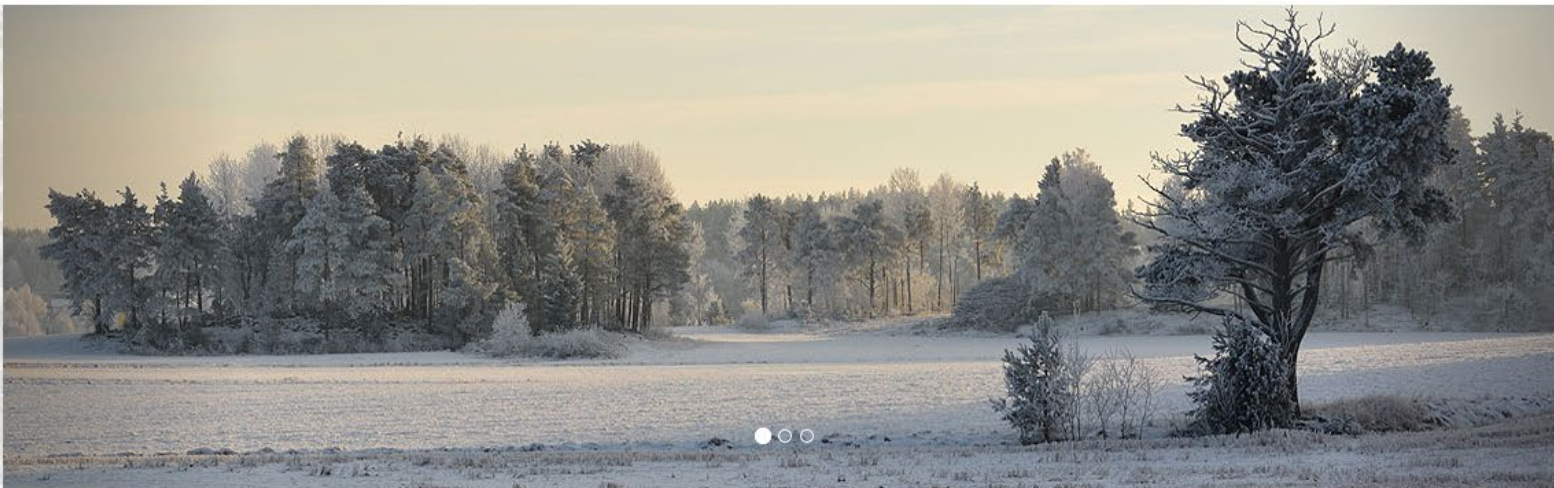
I	TUTKIMUSTEN TULOKSENA RAVATTULAN MUINAISPUKU	6
	Johdannoksi Jaana Riikonen	8
	Ravattulan puku -hanke Jaana Riikonen.....	10
	Ravattulan Ristimäki Juha Ruohonen	16
	Hauta 41/2016 Jaana Riikonen	26
	Hautalöytö puvun perustana Jaana Riikonen	34
	Katsaus villakuituihin ja väreihin Heini Kirjavainen	82
	Villojen ja lankojen valinta Helena Honka-Hallila, Heini Kirjavainen ja Hannele Köngäs.....	90
	Vaatteen viesti haudan takaa Jaana Riikonen.....	96
II	RAVATTULAN MUINAISPUVUN VALMISTUS, HOITO JA SÄILYTYS	102
	Yleisiä valmistusohjeita	104
	Pellavapaita Helena Honka-Hallila	112
	Kangassukat Helena Honka-Hallila	116
	Sukkien sidontanauhat Maikki Karisto	120
	Villamekko Helena Honka-Hallila	128
	Mekon vyönauha Maikki Karisto	142
	Esiliina Helena Honka-Hallila, Tuija Hukkanen ja Maikki Karisto	152
	Viitta Helena Honka-Hallila, Maikki Karisto ja Tuija Hukkanen	160
	Huivi Helena Honka-Hallila	172
	Ohimokoristeet Helena Honka-Hallila ja Tuija Hukkanen	174
	Jalkineet Kristiina Juvas ja Minna Paavola	178
	Ravattulan puvun pukeminen Jaana Riikonen	198
	Ravattulan nuttura Jaana Riikonen	208
	Muinaispuvun hoito ja säilytys Maikki Karisto ja Jaana Riikonen	212
III	LÄHTEET JA KIRJALLISUUS, SANASTOA	216
	Lähteet ja kirjallisuus	218
	Sanastoa	228
IV	ENGLISH SUMMARY AND FIGURE CAPTIONS	232

TULOSSA VÄITÖSKIRJA:

Ravattulan Ristimäki ja Aurajokialueen varhaisin kirkollinen järjestäytyminen

- Hyväksytty 2021
- Taitossa parhaillaan
- Runsaasti uutta Ravattulan Ristimäestä ja varhaisimmista kirkoista Suomessa
- Ilmestyy kirjana kevään 2023 aikana

SUOMEN VANHIN KIRKKORAKENNUS

www.ravattula.fi

Suomen vanhimman tunnetun kirkon jäännökset sijaitsevat Aurajoen varrella Kaarinassa, Ravattulan kylän Ristimäellä. Elokuussa 2013 löydetyn kirkkorakennuksen käyttö ajoittuu ristiretkiajan ja keskiajan taitteeseen 1100-luvun loppupuolelle ja 1200-luvun alkuun, aikakauteen ennen Suomen seurakunnallista järjestäytymistä. Kyseessä on toistaiseksi vanhin ja ainoa tästä varhais historian vaiheesta varmuudella kertova kirkollinen rakennus maassamme. Kirkon kivijalan lisäksi paikalta on löydetty laaja kirkkomaa ja mäkeä kiertäneen aidan kiviperustus. Paikkaa on tutkinut vuosina 2010-2016 Turun yliopiston arkeologian oppiaine arkeologi Juha Ruohosen johdolla sekä yliopiston että eri säätiöiden apurahojen ja yksityisiltä tahoilta saatujen rahoituksen voimin. Kaivauksissa kootun aineiston monitieteistä analysointia tukee vuosina 2017-2019 Alfred Kordelinin säätiö.

[Ravattulan Ristimäki -projektille myönnettiin keskiajan tutkimuksen seura Glossan 'Valoisa keskiaika' -kunniamaininta! »](#)

[Arkulla vainaan – Ravattulan Ristimäen ruumisarkut ja hauta 19/2016 arkkurekonstruktio -esitelmätilaisuus ke 29.11.2017 klo 18.00 »](#)

[Ristimäki-päivä 2017: luento ja opastus su 17.9. klo 15 alkaen »](#)

[Tutkimushanke on saanut merkittävän kolmivuotisen apurahan Alfred Kordelinin säätiöltä aineiston analysoimiseksi »](#)

Ravattulan liittyvää tapahtuu:

- Tutkimus etenee koko ajan
 - Myös kansainvälistä kiinnostusta
- Löytöjen konservointi > esineitä esille näyttelyihin (Aboa Vetus 2023 syksyllä?)
- Replikoiden teko tietyistä esineistä (keihäänkärki, yönsoolki, puku, lasihelmet yms).
- Yleisölle suunnattu kirja suunnitteilla
- Opastaulut ja opasteet Ristimäelle, saavutettavuuden parantaminen, hoitotalkoot kahdesti kesäkaudessa
- Yms yms.

Ravattula on muutakin kuin Suomen vanhin kirkko

- Vanhimmat ihmisen jäljet kivikauden lopulta
- Pronssikauden röykkiöt Keetterinmäellä
- Rautakaudella runsaasti hautoja ja asuinpaikkoja
- Viikinkiaikaista asutusta joentörmällä
- Keskuspaikkana Ristimäki 1100- ja 1200-luvun alussa
- Asutus Ravattulan kylämäellä 1100-luvulta lähtien

Kiitos mielenkiinnosta!

